

## ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бенько Надії Миколаївни на тему «Державне регулювання відтворенням людського капіталу в інноваційному розвитку країни», що подається на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»**

Комісія в складі: доктора економічних наук, професора Штулер Ірини Юріївни; кандидата економічних наук Штань Марини Володимирівни розглянула дисертаційну роботу Бенько Надії Миколаївни на тему «Державне регулювання відтворенням людського капіталу в інноваційному розвитку країни», виконану у ВНЗ «Національна академія управління» під керівництвом декана факультету економіки та інформаційних технологій, доцента кафедри маркетингу, економіки, управління та адміністрування кандидата економічних наук Неговської Юлії Миколаївни.

Комісія вважає:

**1. Актуальність теми дисертації.** Дисертація Бенько Надії Миколаївни на тему «Державне регулювання відтворенням людського капіталу в інноваційному розвитку країни» виконана на актуальну тему і є закінченою науково-дослідною роботою.

Актуальність теми, новизна, теоретичне та практичне значення проведених досліджень спрямовані на обґрунтування теоретичних, методичних та практичних рішень, що відповідають потребам державного регулювання відтворенням людського капіталу, адаптацією і конкретизацією відомих в теорії і практиці підходів, розробкою та розвитком теоретичних основ та методичних засад державного регулювання відтворенням людського капіталу в Україні на засадах інноваційного підходу.

**2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота виконана у межах науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» за темою «Інноваційно-інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0116U003934), де автором досліджено проблемні питання державного регулювання відтворенням людського капіталу в Україні; розроблено структурно-логічну схему компонентів та аспектів людського капіталу, науково обґрунтовані рекомендації щодо домінантів розвитку людського капіталу, класифікацію видів відтворення людського капіталу, структурно-функціональну модель державного регулювання економічних відносин відтворення людського капіталу, структурно-логічну модель державного регулювання відтворенням людського капіталу та формування його вартості, структурно-функціональну модель відтворення людського капіталу у механізмі державного регулювання відтворенням людського капіталу країни, науково обґрунтовану систему показників відтворення людського капіталу; визначено внутрішню структуру та систематизовано показники оцінювання людського капіталу; запропоновано

науково-обґрунтовані рекомендації щодо сутності людського капіталу, науково обґрунтовані рекомендації фінансування відтворення людського капіталу країни.

### **3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.**

Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки й пропозиції щодо наукового обґрунтування й розроблення теоретичних, методичних та практичних засад удосконалення державного регулювання відтворенням людського капіталу країни, що отримані в результаті дисертаційного дослідження, зроблені автором самостійно. З наукових праць, опублікованих в співавторстві, у дисертації використовуються лише ті положення, що є результатом особистої роботи здобувача. Особистий внесок дисертанта в роботах, які написані в співавторстві, зазначений у нижченаведеному списку опублікованих праць.

**4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій.** Наукові положення, висновки і рекомендації, отримані за результатами дисертаційної роботи є обґрунтованими та достовірними. Методологічною основою праці послужили концепції, ідеї, теорії, підходи, положення, які висунуті вітчизняними та закордонними авторами основоположних і сучасних наукових праць в галузі відтворення людського капіталу, дослідження спеціалізованих агентств та організацій, сучасних науково-практичних публікацій в аналізованій предметній області.

Наукові припущення підтверджено за допомогою загальнонаукових, економічних та управлінських методів наукового пізнання. Під час дослідження автором застосовано статистичний, порівняння, аналізу, синтезу, індукції і дедукції, групування, узагальнення, таблично-графічний та інші методи.

Обґрунтованість основних наукових положень і висновків дисертанта підтверджується доведенням їх до рівня практичних рекомендацій.

**5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру.** Наукові положення, що містяться в дисертації, є достовірними, аргументованими, ґрунтуються на методологічному фундаменті, спираються на глибоке опрацювання робіт класиків економічної та управлінської науки та публікації провідних вітчизняних і зарубіжних вчених. Розглядаючи проблему державного регулювання відтворенням людського капіталу автор прийшла до висновку, що держава неефективно справляється зі своїм головним завданням – ефективно розвивати національний людський капітал, забезпечити громадян усіма необхідними умовами для формування, ефективного використання та розкриття людського потенціалу і його високої продуктивності. Незважаючи на те, що теорія людського капіталу набула широкого розповсюдження, фундаментальні постулати глибоко вивчені і широко представлені в наукових публікаціях, окремі її аспекти потребують уточнення, корегування і переосмислення. Автор вважає, що у наукових працях і практичних рекомендаціях приділяється незначна увага окремим питанням, що мають значення у державному регулюванні відтворення людського капіталу в інноваційному розвитку країни, зокрема: узагальненню

об'єктів інвестицій; компонентів та схем формування людського капіталу; підходам до домінантів розвитку і відтворення, методики оцінки; класифікації чинників впливу на людський капітал; класифікації видів відтворення; державного регулювання економічних відносин відтворення; ефективного механізму відтворення людського капіталу; соціально-економічної політики у відтворенні людського капіталу; фінансування відтворення; показників відтворення людського капіталу. В даний час ці питання мало висвітлені в теоретичних дослідженнях і практичних розробках, що визначає необхідність проведення досліджень в області державного регулювання відтворенням людського капіталу, оскільки реалізація потенціалу людських ресурсів є надважливою умовою дальшого розвитку суспільства в цілому і людини зокрема.

Отримані в процесі дослідження наукові результати в сукупності дозволили розв'язати важливе науково-прикладне завдання щодо обґрунтування теоретичних, методичних та практичних рішень, що відповідають потребам державного регулювання відтворенням людського капіталу; адаптацією і конкретизацією відомих в теорії і практиці підходів, в предметній області дослідження; розробкою та розвитком теоретичних основ та методичних засад державного регулювання відтворенням людського капіталу в Україні на засадах інноваційного підходу. За підсумками проведеного дослідження отримано наукові результати, які містять елементи наукової новизни, а саме:

*вперше:*

– розроблено структурно-функціональну модель відтворення людського капіталу у механізмі державного регулювання відтворенням людського капіталу країни, що, на відміну від існуючих, заснована на параметрах соціальних запитів – компонентах формалізованого процесу державного регулювання відтворенням людського капіталу, яка графічно відображає функціональні особливості структурних елементів процесу відтворення людського капіталу, що сприятиме розширеному відтворенню людського капіталу в контексті соціально-економічної політики держави;

*удосконалено:*

– запропоновано системно-компонентний підхід у трактуванні поняття людський капітал, що на відміну від існуючої практики, враховує склад і взаємовідношення утворюючих його компонентів та їх аспектів, розкриває внутрішню організацію людського капіталу;

– запропоновано теоретичне обґрунтування домінантів відтворення людського капіталу, що на відміну від існуючої практики, включає політику регулювання ринку праці, національну модель боротьби з безробіттям, працевдатність населення, вартість людського капіталу та індекс людського розвитку, що в сукупності дозволить забезпечити інвестування, розвиток та управління людським капіталом в Україні;

– розроблено класифікацію видів відтворення людського капіталу для аналізу, оцінювання та інвестування в людський капітал на різних рівнях та класифікацію пріоритетних чинників впливу на відтворення людського капіталу для ефективного управління процесом відтворення національного людського

капіталу, що усуває неоднозначність у визначенні стадій процесу відтворення людського капіталу та чинників впливу з позиції інвестування і державного регулювання відтворення людського капіталу;

– розроблено структурно-функціональну модель державного регулювання економічних відносин відтворення людського капіталу, яка на відміну від існуючих заснована на наукових підходах у визначенні змісту державного регулювання відтворення людського капіталу та змісту механізму державного регулювання, що забезпечить якість відтворення людського капіталу;

– розроблено структурно-логічну модель державного регулювання відтворенням та визначення вартості людського капіталу, яка на відміну від існуючих застосовує сфери людського капіталу, що забезпечить систематизацію джерел фінансування людського капіталу за основними напрямками інвестування у державному механізмі регулювання відтворенням людського капіталу країни та формування його вартості за видами та національного людського капіталу;

– визначено структуру та систематизовано показники людського капіталу на макро та мікро рівнях за структурними елементами людського капіталу: освіта, наука, інноваційна діяльність і підприємництво, професійна підготовка, здоров'я, мобільність та ознаками: натуральні, вартісні, кількісні, якісні, прями, опосередковані, статистичні, похідні, експертні, аналітичні, агреговані, синтетичні, абсолютні, відносні, що забезпечить оцінювання та дослідження людського капіталу;

– здійснено критичний аналіз та з'ясовано пріоритетні напрями фінансування відтворення людського капіталу в Україні, які на відміну від існуючої практики підпорядковані логіці самозростання, що забезпечить якість відтворення людського капіталу;

– запропоновано теоретичне обґрунтування фінансування відтворення людського капіталу країни за сферами людського капіталу, відповідно структурно-логічної моделі державного регулювання відтворенням людського капіталу та формування його вартості, у якій систематизовано структурні елементи, сфери людського капіталу основних напрямків інвестування в людський капітал;

– розроблено науково обґрунтовану систему показників відтворення людського капіталу за стадіями відтворення, що на відміну від існуючої містить показники інтелектуальної і трудової компоненти економічної безпеки на мікрорівні, які визначають людський капітал, інтелектуальний капітал, інтелектуальний потенціал та професійний склад кадрів організації, що забезпечує збереження і розвиток людського капіталу, інтелектуального потенціалу, креативного мислення та творчого підходу працівників;

*набули подальшого розвитку:*

– систематизовано наукові підходи узагальнення об'єктів інвестицій, компонентів та схем формування людського капіталу, взаємозв'язку структури людського капіталу з відповідними видами інвестицій, соціально-економічних аспектів інвестування в людський капітал, які розвиваються у напрямі розширення та поглиблення розуміння сутності людського капіталу через інвестиції в людину, що на відміну від існуючих підходів враховують положення

Керівництва з виміру людського капіталу ООН, цільової групи з виміру людського капіталу, Нью-Йорк і Женева, 2016 р., які у сукупності забезпечують процес відтворення людського капіталу;

- виявлено розбіжності у методологічних засадах регулювання ринку праці та розвитку людського капіталу Європейського союзу та України, що актуалізує постановку питання про повноцінний розвиток людського капіталу в Україні та ефективність роботи Уряду;

- систематизовано наукові підходи до сутності державного регулювання та встановлено, що існують три основні підходи до змістової характеристики поняття, це: комплекс основних форм і методів впливу на певний процес чи об'єкт; система заходів; діяльність держави (в економіці – економічна діяльність);

- систематизовано наукові підходи до сутності механізму державного регулювання та встановлено, що існують два основні підходи до змістової характеристики поняття, це: спосіб регулювання економічної діяльності на макроекономічному рівні, а також система стимулів і мотивацій, якими керуються учасники господарського життя; сукупність організаційних структур і конкретних форм господарювання, методів управління і правових норм, за допомогою яких суспільство використовує економічні закони з урахуванням певних умов;

- здійснено критичний аналіз підходів та методики оцінювання людського капіталу з метою універсалізації його оцінювання та встановлено, що актуальним є підхід у якому ставиться акцент на інтелектуальній складовій, що дозволило з'ясувати передумови систематизації показників оцінювання людського капіталу;

- обґрунтовано, на основі критичного аналізу існуючих формалізованих підходів, соціальних запитів, що відтворення людського капіталу на засадах системного підходу доцільно розглядати у взаємозв'язку наступних фаз циклу відтворення людського капіталу: формування – розподіл – розвиток – використання; та суб'єктів відтворення: персоніфіковані, асоційовані, інституційні, що актуалізує побудову ефективного механізму державного регулювання відтворенням людського капіталу та концепції відтворення людського капіталу національної економіки.

**6. Наукове і практичне значення результатів дослідження.** Результати дисертаційної роботи можуть бути використані підприємствами, установами та організаціями для розробки стратегії розвитку людського капіталу, комплексу інструментів його відтворення, концепцій і проектів економічного і соціального розвитку.

У процесі досліджень були одержані наукові результати, які мають теоретичне та практичне значення і рекомендовані для впровадження у діяльність:

- Центральнo-Міською районною у місті Кривому Розі радою, в частині рекомендацій щодо домінантів розвитку та фінансування відтворення людського капіталу, у розробці стратегії та проекту економічного і соціального розвитку регіону (довідка № 12-18/58 від 15.06.2021 року).

- ТОВ «ІНТЕРМОЛ ГРУП», стосовно взаємозв'язку структури людського капіталу та інвестицій в людський капітал, управління процесом відтворення людського капіталу, систематизації структурних елементів людського капіталу, основних напрямків інвестування та формування вартості людського капіталу, обґрунтування комплексного підходу до оцінювання людського капіталу, для обґрунтування положень та практичних заходів оцінювання та управління людським капіталом, його якості та вартості, зростанню конкурентоспроможності (довідка № 17/25 від 17.08.2021 року);

- Audit Company ALTA, в частині показників оцінювання людського капіталу відповідно його структурних елементів, покладені в основу керівних методичних документів внутрішнього застосування для удосконалення організації і методики аудиту та оцінювання бізнесу, бухгалтерського обліку та фінансової звітності, юридичного аналізу та людських ресурсів (довідка № 01/9-А від 01.09.2021 року).

Основні теоретико-методичні розробки та результати дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес ВНЗ «Національна академія управління» та застосовуються під час викладання дисциплін: «Політекономія», «Економіка праці і соціально-трудова відносини», «Маркетинг персоналу», а також під час написання кваліфікаційних робіт (акт впровадження від 09.06.2021 року).

**7. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації.** Дисертаційне дослідження Бенько Надії Миколаївни знайшло відображення у 13 наукових працях, з них: 1 колективна монографія загальним обсягом 10,67 д.а. опублікована за кордоном (особисто автору належить 0,44 д.а.), 5 статей у наукових фахових виданнях України та видання інших держав (з них 1 стаття у Web of Science), 7 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованих праць становить 6,36 друк. арк. (особистий внесок автора становить 6,0 друк. арк.),

#### **Список публікацій здобувача**

*Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:*

1. Бенько Н.М. Методологічні засади оцінювання людського капіталу. *Науковий журнал «Наукові перспективи»*. 2021. № 2 (8). С. 315-331 (0,92 д.а.). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Google Scholar, Index Copernicus (Польща), Research Bible (Японія)*). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-2\(8\)-315-331](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-2(8)-315-331)

2. Benko Nadiia. Dominants of development and reproduction of human capital as a strategic component of change. *“Baltic Journal of Economic Studies”*, Latvia. Vol. 7 (2021) No. 2 March 2021. С. 28-36 (0,96 д.а.). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *ESCI by Web of Science, Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals*). DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-2-28-36>

3. Benko Nadiia. Classification of reproduction types of human capital in the context of state regulation. *“EUREKA: SOCIAL AND HUMANITIES”*, Estonia. 2021. № 2 (32). С. 11-16 (0,63 д.а.). (Міжнародна представленість та індексація

журналу: *Index Copernicus* (Польща), *Академия Google* (США), *WorldCat*, *Directory of Open Access Journals*). DOI: <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2021.001715>

4. Бенько Н.М. Взаємозв'язок структури людського капіталу та інвестицій у людський капітал. *Науковий журнал «Бізнес Інформ»*. 2020. № 10. С. 96-104 (0,67 д.а.). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Ulrichsweb Global Serials Directory* (США), *Research Papers in Economics* (США), *Index Copernicus* (Польща), *Directory of Open Access Journals (DOAJ)* (Швеція), *Advanced Science Index*, *Open Academic Journals Index*, *GetInfo* (Німеччина), *BASE* (Німеччина), *OpenAIRE* (Європейський Союз), *WorldCat*, *Library Hub Discover* (Велика Британія), *Open Access Library*, *J-Gate* (Індія), *Академия Google* (США), *Research Bible* (Японія)). DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-96-104>

5. Бенько Н.М. Змістова характеристика та аспектизація компонентів структури людського капіталу. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2020. № 7-8. С. 42-48 (0,79 д.а.). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Google Scholar*, *Index Copernicus* (Польща), *Research Bible* (Японія)). DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.7-8.6>

6. Benko M., Benko N. Accounting and analytical support of the economic security of an enterprise as a mechanism for ensuring stability. *Relevant Issues of the Development of Science: Collective monograph – San Antonio, United States, WIN PRESS*, 2020. Section 3 Economic Sciences. P. 43-55. (0,88 д.а.; особистий внесок автора: досліджено основні критерії та показники оцінки рівня інтелектуальної та трудової функціональної складової економічної безпеки підприємства, у складі внутрішніх економічних ризиків виокремлено кадрові ризики, їх ознаки та характеристики, вплив на економічну безпеку підприємства, процес планування та управління людським капіталом – 0,44 д.а.)

*Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:*

7. Бенько Н.М. Сутність державного регулювання відтворення людського капіталу. *Fundamental and applied research in the modern world: abstracts of the 8th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher. (Boston, USA, March 17-19 2021. Pp. 286-295 (0,63 д.а.). URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-fundamental-and-applied-research-in-the-modern-world-17-19-marta-2021-goda-boston-ssha-arhiv/>.

8. Бенько Н.М. Наукові погляди на трактування поняття «людський капітал». *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матеріали VIII Міжн. наук. інтер.-конф. (м. Київ – м. Rzeszów, 14-15 жовт. 2020 р.)*. Київ : ВНЗ НАУ, 2020. С. 9-12 (0,18 д.а.).

9. Бенько Н.М. Людський капітал та економічне зростання. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матеріали VII Міжн. наук. інтер.-конф. (м. Київ – м. Баку, 25-26 черв. 2020 р.)*. Київ : ВНЗ НАУ, 2020. С. 13-15 (0,11 д.а.).

10. Бенько Н.М. Актуалізація питань зайнятості населення в Україні. *Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах*

*трансформаційної економіки*». Дніпро. НМетАУ. 2020. Ч. 2. С. 215-218. (0,13 д.а.).

11. Бенько Н.М. Управління людським капіталом підприємства. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матеріали VI Міжн. наук. інтер.-конф. (м. Київ – Pozega, 20-21 лют. 2020 р.). Київ : ВНЗ НАУ, 2020. С. 14-17 (0,11 д.а.).

12. Бенько Н.М. Україна у індексах, що характеризують людський капітал. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матеріали V Міжн. наук. інтер.-конф. (м. Київ – Greece, 14-15 жовт. 2019 р.). Київ : ВНЗ НАУ, 2019. С. 10-13 (0,17 д.а.).

13. Бенько Н.М. Аналіз чинників та складових впливу на формування людського капіталу країни. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матеріали IV Міжн. наук. інтер.-конф. (м. Київ – Nowy Sącz, 27-28 черв. 2019 р.). Київ : ВНЗ НАУ, 2019. С. 8-11 (0,18 д.а.).

**8. Відомості про апробацію результатів дисертації.** Основні положення та результати дисертаційного дослідження були обговорені та підтримані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Fundamental and applied research in the modern world» (Boston, USA, March 17-19 2021); «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (м. Київ – м. Rzeszów, 14-15 жовтня 2020 р.); «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (м. Київ – м. Баку, 25-26 червня 2020 р.); «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (м. Дніпро, 16-17 квітня 2020 р.); «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (м. Київ – Pozega, 20-21 лютого 2020 р.); «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (м. Київ – Greece, 14-15 жовтня 2019 р.); «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (м. Київ – Nowy Sącz, 27-28 червня 2019 р.).

**9. Оцінка мови та стилю дисертації.** Дисертаційна робота Бенько Надії Миколаївни на тему: «Державне регулювання відтворенням людського капіталу в інноваційному розвитку країни» написана науковою мовою і відзначається логічною структурною побудовою. Стиль викладу наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує достовірність і легкість сприйняття.

**10. Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктом 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії.** Дисертаційна робота Бенько Надії Миколаївни на тему «Державне регулювання відтворенням людського капіталу в інноваційному розвитку країни» подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, яка виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень, а також свідчить про особистий внесок здобувача в науку та характеризується єдністю змісту, відповідає вимогам щодо її оформлення.



**11. Загальний висновок.** Дисертаційна робота Бенько Надії Миколаївни на тему «Державне регулювання відтворенням людського капіталу в інноваційному розвитку країни», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за актуальністю, ступенем наукової новизни, науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам п. 9, 10,11 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року. №167), вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та відповідає напряму освітньо-наукової програми ВНЗ «Національна академія управління» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рекомендувати дисертаційну роботу Бенько Надії Миколаївни на тему «Державне регулювання відтворенням людського капіталу в інноваційному розвитку країни», подану на здобуття ступеня доктора філософії до захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент, д.е.н., професор,  
перший проректор  
ВНЗ «Національна академія  
управління»



Ірина ШТУЛЕР

Рецензент, к.е.н.  
доцент кафедри міжнародної  
економіки  
ВНЗ «Національна академія  
управління»



Марина ШТАНЬ

15.09.2021 р.